

Viite: Lausunto Sanginjoen monikäyttömetsän hoito- ja käyttösuunnitelmasta , Dnro: OUKA/7145/11.01.04/2013

Kiitämme lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta keskustella suunnitelman tekijöiden kanssa myös paikan päällä Sanginjoella. Suunnittelualueesta on hankittu perusteelliset tiedot liittyen alueen metsien hoidon historiaan ja nykytilaan. Näkökulma on kuitenkin liian metsänhoidollinen, kun lähtökohdaksi pitäisi kaupunginvaltuuston 29.1.2018 tekemän päätöksen mukaisesti ottaa virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Yleiset huomiot

Kaupunginvaltuuston päätökseen (29.01.2018) tulee viitata suunnitelman johdannossa.

Hakkuutavoite seuraavalla kymmenvuotisjaksolla, 59 127 kuutiota, on ylimitoitettu ja heikentää vaateliaamman metsälajiston menestymistä alueella. Kaikkien hakkuiden perusteena tulee olla virkistyskäytön tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Mahdollisia perusteita hakkuille ovat mielestämme:

1. virkistyskäytön kannalta liian tiheiden metsien harventaminen
2. puustorakenteeltaan yksipuolisten kuvioiden monimuotoisuuden parantaminen (erirakenteisuus, lehtipuusto)
3. soiden ennallistamista tukevat hakkuut, joissa puuston määrä palautetaan suon alkuperäiselle tasolle.

Toimenpiteet ja hakkuut, jotka heikentävät luonnon monimuotoisuutta, ovat kaupunginvaltuuston linjauksen vastaisia ja niitä ei tule tehdä. Tältä osin suunnitelma vaatii uudistamista – hakkuita ei tule kohdistaa kuvioihin, joiden puusto on valmiiksi erirakenteista tai harvaa. Myöskään kunnostusojituksia ei tule tehdä.

Mäntytaimikoiden ja nuorten tasaikäisten metsien hoito erirakenteisuutta edistäen on luonnoksessa suunniteltu hyvin. Sen sijaan varttuneempien metsien ja varsinkin korpien käsittely vähentää niiden monimuotoisuutta ja ei yleensä ainakaan lisää virkistysarvoja.

Pyrkimys eri-ikäisrakenteiseen kasvatukseen edistää virkistysarvoja, mutta hoitotoimien päätarkoitus ei voi olla puuntuoton tavoittelu. Suunniteltu hakkuutavoite tuntuu suurelta verrattuna aiempaan hoito- ja käyttösuunnitelmaan 2009–2020, jossa noin 1730 hehtaarin alueelta suunniteltiin otettavan vuodessa puuta 2500 m³, kun tässä suunnitelmassa vuotuiseksi hakkuukertymäksi on esitetty 5912 m³.

Virkistyskäyttö on käsitelty varsin lyhyesti keskittyen riista-asiaan. Mielestämme myös Sanginjoen ulkometsän länsiosa sopii erinomaisesti virkistyskäyttäjille, sillä varsinkin alueen itä- ja pohjoisosan sekä Pilpasuon polut ja laavut ovat jo nyt sesonkiviikonloppuina kapasiteettinsa ylärajoilla. Yhdistyksemme on vasta jättänyt aloitteen uusista ulkoilupoluista juuri ulkometsän länsiosaan.

Virkistyskäytön kannalta olisi tärkeää, että kaikki koneelliset hakkuut tehtäisiin talvella.

Hoito- ja käyttösuunnitelman keskeinen osa on perustella ja suunnitella toimet, joilla edistetään luonnon monimuotoisuutta ulkometsän alueella. Tätä tavoitetta varten suunnitelmaan tulee lisätä oma kappale ”*Luonnon monimuotoisuus*”. Tähän alakappaleiksi ”*Luonnon monimuotoisuuden nykytila*” ja ”*Luonnon monimuotoisuuden kehittäminen*”. Luonnon monimuotoisuutta koskevia tavoitteita ja tavoitteiden toteutumista edistäviä toimenpiteitä kuvaava teksti olisi mahdollisesti vielä hyvä eritellä elinympäristötyypeittäin jakamalla alakappale vielä kolmannen tason alakappaleiksi: kangasmaiden männiköt / kangasmaiden kuusikot / korvet / rämeet / pienvedet. Lausunnon loppupuolella on ehdotuksemme luonnon monimuotoisuutta koskeviksi tavoitteiksi. Luonnon monimuotoisuuden nykytilaa on kuvattu mm. aiemmassa Sanginjoen ulkometsän luontoarvoja koskevissa selvityksissä.

Johdannossa käytetty termi ”monikäyttömetsä” on sama, jota Metsähallitus käyttää omista talousmetsistään. Parempi termi olisi valtuuston päätöksen mukaisesti esimerkiksi ”virkistysmetsä”.

Valitettavasti emme tällä aikataululla ehtineet kaikkia kohteita käydä läpi ja ehdotammekin vuosittaisia yhtä antoisia tapaamisia kuin tämän asian tiimoilta jo maastokäynteineen olikin.

Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos pitää uudistaa vastaamaan lähtökohdiltaan valtuuston päätöstä. Luonnon monimuotoisuuden kehitystä ja virkistyskäytön paranemista mittaavat indikaattorit puuttuvat suunnitelmasta kokonaan. Valtuuston asettaman lähtökohdan ja hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteiden toteutumista on seurattava riittävin mittarein. Hoitotoimenpiteitä on tarkistettava, mikäli mittarien mukaan tavoitteita virkistyskäytön luonnon monimuotoisuuden edistämisestä ei olla saavuttamassa.

Yhteenvetona voimme todeta, että hakkuutavoitetta tulee laskea tasolle, jossa luonnon monimuotoisuus voidaan turvata ja suunnitelmaa tulee päivittää myös paremmin virkistyskäytön huomioivaksi. Alla esitämme tarkempia huomioita suunnitelman osista ja kuviokohtaisia ehdotuksia.

Yksityiskohtaiset huomiot

Huomiot koskien luonnostekstiä kappaleittain

3. Lähtötilanteen kuvaus ja arviointi

Suunnitelman useassa kohdassa on metsänhoidon lähtökohdaksi otettu perinteiset tehometsätalouden opit, vaikka hoitotoimien tavoitteena pitäisi olla virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Esimerkiksi männyn suosiminen monilla metsätyypeillä ja kunnostusojitusten esittäminen turvekankaille ovat tällaisia toimia. Muun muassa sivulla 14 on esitetty, ettei kuusta tule päästää pääpuulajiksi EVT-metsätyypin metsissä. Mielestämme ei ole haittaa virkistyskäytölle ja luonnon monimuotoisuudelle, jos kuusesta tulee paikoin pääpuulaji myös EVT-metsissä. Talousmetsissä puun kasvua maksimoitaessa tämä on ymmärrettävää, mutta valtuuston päätöksellä talousmetsän kasvu ei ole päätavoite Sanginjoen ulkometsässä.

Mustikkaturvekankaille on esitetty sivulla 18 kunnostusojituksen tekemistä. Kunnostusojitus heikentää aina sekä virkistyskäyttöä että luonnon monimuotoisuutta, joten sellaista ei pidä tehdä lainkaan. Märkyuden haitatessa virkistyskäyttöä ratkaisu on ojituksen sijaan joko pitkospuut tai reittien sorastaminen.

Puolukka- ja varputurvekankaat kannattaisi kunnostusojituksen sijaan ennallistaa soiksi. Ennallistamisen yhteydessä saadaan korjattua ojitusten ja lannoitusten vuoksi kasvanutta puustoa, ja tästä saadaan alkuvuosina puunmyyntituloja. Varputurvekankaat soveltuvat ennallistettaviksi ensimmäisessä vaiheessa. Tavoitteeksi tulee ottaa varputurvekankaiden ennallistaminen 10 vuoden aikana. Niin ikään muuttumat tulee ennallistaa takaisin soiksi virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

4. Erirakenteinen metsänkasvatus

Ensimmäisessä kappaleessa sivulla 26 nykytilaa kuvataan ansiokkaasti talousmetsänhoidon näkökulmasta. Ulkometsän tilaa olisi syytä kuvata myös virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Miten intensiivinen metsänhoito on vaikuttanut alueen lajistoon ja luontotyyppeihin, ja miten alueen virkistyskäyttö on muuttunut alueen tunnetun historian aikana.

Sivun 26 kolmas kappale ”Kauttaaltaan tasaikäisistä metsistä...” tulee muotoilla kokonaan uudelleen. Lähestymistavaksi tulee ottaa metsätalouden sijaan valtuuston päätöksen mukainen *virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen*. Täysin tasaikäisiä kuvioita ei välttämättä ole kovin paljon, vaan lähes kaikilla kuvioilla esiintyy 15 vuoden hoitamattomuuden jälkeen runsaasti alikasvustona mm. lehtipuita. Sivun 26 neljäs kappale ”Kangasmaiden puuston harventamisella...” tulee poistaa kokonaan, koska se liittyy ainoastaan talousmetsämäiseen puustonkasvatukseen.

Sivulla 29 kerrotaan metsätuhoihin reagoimisesta. Tästä kappaleesta puuttuu kokonaan virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistämisen kannalta ensisijainen vaihtoehto eli metsäntuhoalueen suojeleminen lakisääteisenä luonnonsuojelualueena. Metsätuhoalueilla on erityisen paljon kuollutta ja kuolevaa puustoa, jolla on suurta merkitystä luonnon monimuotoisuuden suojelulle.

Sivun 30 kappale ”4.4.2. Uudistamisvelvoite” on turha ja sen voi poistaa. Sanginjoen ulkometsässä ei ole tarpeen *virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi* vähentää puustoa niin harvaksi, että metsälain määrittelemä uudistamisvelvoite syntyy.

5. Sanginjoen puuston hoitosuunnitelma

Sivun 31 listaus ”Hakkuissa huomioitavat asiat” on pääsääntöisesti hyvä. Muutosta tarvitsevat kohdat:

- Hakkuissa tulee suosia myös hieskoivua, josta tulee usein nopeasti lahoppua sekä pihlajaa siellä, missä niitä luontaisesti kasvaa.
- 9. Metsistä ei pidä poistaa lahoppua. Jos sitä uhkaa olla liian paljon, voidaan harkita tällaisen kuvion suojelua.

- 11–12. Ojia ei avata. Hakkuiden yhteydessä ojia tukitaan tekemällä niihin muutaman metrin levyisiä ylityspaikkoja (ojakatkoja), joita pitkin retkeilijät ja mm. kanalintupoikueet pääsevät helposti ja turvallisesti ojien yli. Samalla maan alkuperäinen kosteus alkaa palautua, mikä lisää luonnon monimuotoisuutta. Isoimmat ja voimakkaimmin virtaavat ojat pyritään ennallistamaan mataliksi luonnollisesti mutkitteluksi puroiksi täyttämällä ojat kokonaan ja ohjaamalla vesi alkuperäistä vastaavalle reitille.
- 13. Vaihtumisvyöhykkeen suonlaidoista poistetaan ojituksen vuoksi syntynyt ylitie puusto ja ojia tukitaan tekemällä niihin ylityspaikkoja.

Sivun 32 otsikko ”5.1.1 Jatkuva männikön kasvatusta kangasmailla” pitää muuttaa. Tarkoitus ei ole kasvattaa männikköä, vaan hoitaa metsää virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Parempi otsikko olisi esim. ”5.1.1. Tasaikäisen männikön erirakenteistaminen”

Edellisen otsikon alta kolme ensimmäistä kappaletta pitää poistaa tai kirjoittaa kokonaan uudelleen. Tarkoitus ei ole kasvattaa mäntypuuta, vaan hoitaa metsät erirakenteisiksi.

Neljäs kappale: Lehtipuita on harvoin tarpeen poistaa paitsi ojien varrelta niiden tukkimisen yhteydessä. Viides kappale: Ei ole tarkoitus kasvattaa ainespuuta. Siksi valtuustoa ei ole tarpeen harventaa voimakkaasti. Kuudes kappale: Kun metsä alkaa erirakenteistua, ei hakkuuta välttämättä tarvita muutoin kuin tarvittaessa lehtipuiden suosimiseksi. Seitsemäs kappale voidaan poistaa. Kuusettuminen ei ole ongelma, koska ei ole tarpeen tehdä ylispuuhakkuuta eikä tarkoitus ole kasvattaa mäntyjä, vaan edistää virkistyskäyttöä ja luonnon monimuotoisuutta. Kahdeksas kappale taimettumisesta poistetaan. Sivun 33 viimeisessä kappaleessa mainittua ylispuumenetelmäkäsittelyä ei pidä tehdä, joten myöskään siihen liittyvää taimikonhoitoa ei tarvita.

Osio ”5.1.2 Tasaikäisestä metsiköstä jatkuvaan kasvatukseen” on hyvää tekstiä, joka soveltuu jatkuvaan kasvatukseen siirtymiseen talousmetsissä. Tämän otsikon alainen teksti on kuitenkin tässä yhteydessä tarpeeton, kun tavoitteena on virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Sivulla 38 oleva Taulukko 6 on lähinnä viitteellinen. Puutavaralajikertymiä on tässä vaiheessa hankala arvioida, kun tarkoitus ei ole puun kasvattaminen, vaan virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Päättehakuuvaiheessa olevia kuvioita ei pääsääntöisesti tarvitse käsitellä ollenkaan. Kevyt poimintahakkuu voi tulla kyseeseen, jos kuviolle ei muutoin synny erirakenteisuutta. Ylispuuhakkuuta ei pidä tehdä lainkaan. Myrskytuhoja ei pidä erityisesti pelätä, sillä ne lisäävät lahoppuuta ja siten luonnon monimuotoisuutta.

Istutettu tai kylvetty ja hoidettu nopeasti kasvanut mänty ei ole sopiva kasvualusta monelle uhanalaiselle lajille, vaikka se kasvaisi kuinka järeäksi. Esimerkiksi monet käävät ja jäkälät kaipaavat kovaa, hitaasti kasvanutta ja pitkään kelottunutta puuainesta. Sellaista noista männiköistä ei tule ennen seuraavaa puusukupolvea. Jos oletetaan siis, että uuden

männyn kasvuun menee 300 vuotta, se kuolee ja kelottuu 100 vuotta ja sen jälkeen kaatuu ja on 20 vuoden kuluttua kelpollista esimerkiksi kalkkikäävälle (erittäin uhanalainen), niin kasvatusmännikössä tähän mennee liki 500 vuotta ja metsän rakenteen täydelliseen luonnontilaistumiseen (kaikki lahoasteet) voi mennä jopa tuhat vuotta. Toki jo noin 300 vuoden iässä valtaosa lajeista on palannut. Tämän vuoksi on tärkeää, että istutusmänniköihin alkaa mahdollisimman nopeasti kasvaa luonnollisesti syntynyttä alikasvosta, joka myöhemmin järeytyy valtapuiksi ja lopulta lahopuiksi. Istutusmänniköiden ennallistaminen olisi nopeinta polttamalla. Tällöin autettaisiin monia hyvin uhanalaisia palaneesta puusta riippuvaisia lajeja. Tulisikin selvittää, voitaisiinko joitakin kangasmaiden ylitiheistä männiköistä rajatusti ja turvallisesti ennallistaa polttamalla.

Osiossa 5.2. käsitellyillä kangasmaiden kuusikoilla ei ole tarpeen puun kasvatus, vaikka ne soveltuisivatkin siihen hyvin. Vähäinen käsittelyn tarve kuusikoissa on aivan oikea huomio. Taulukon 7. hakkuumäärätavoite on lähinnä viitteellinen. Vain sellaiset lahot ja muutoin kaatumavaarassa olevat puut katkaistaan, jotka kaatuessaan voisivat vahingoittaa poluilla tai teillä kulkevaa retkeilijää. Puista tulee jättää pystyyn niin pitkästi tyveä, kuin se turvallisuuden kannalta on mahdollista ja latvus tulee jättää maahan lahopuiksi. Sivun 40 Taulukko 8 on hyvä ja tuo esille alueen muitakin kuin puuntuotollisia arvoja.

Sivulla 40 käsitellään puuston kasvatusta rämeillä. Rämeilläkään ei ole tarpeen kasvattaa puustoa, vaan edistää virkistyskäyttöä ja luonnon monimuotoisuutta. Niitä edistää parhaiten ojien tukkiminen puuston harventamisen yhteydessä. Harvenuksessa kannattaa pyrkiä sellaiseen puuston tiheyteen, joka on todennäköisimmin vallinnut alueella ennen ojituksia ja lannoituksia.

Ensimmäisellä kymmenvuotiskaudella on rämetsien korkeimmassa prioriteetissa harventaa virkistyskäytön kannalta liian tiheäpuustoiset rämeet. Pitkällä aikavälillä tavoitteena tulee olla rämeiden vesitalouden palauttaminen. Tätä tukevina toimina voidaan rakentaa ojakatkoja sekä suorittaa ennallistamistyyppisiä hakkuita, joissa puuston määrä palautetaan ojitusta edeltäneelle tasolle. Hyvin suunniteltuihin paikkoihin toteutettavien ojakatkojen avulla saadaan kustannustehokkaasti veden virtaus pysäytettyä ja vesi ohjattua takaisin suolle. Suurella osalla rämealaa myös passiivinen ennallistaminen tulee kysymykseen. Passiivisessa ennallistamisessa ei tehdä varsinaisia ennallistamistoimia, vaan annetaan luonnon hoitaa asia.

Kunnostusojituksia rämeillä ei pidä tehdä lainkaan, koska tavoitteena ei ole puiden kasvatus. Voimakkaasti virtaavat valtaojat on syytä tukkia kokonaan ja ohjata vesi virtaamaan luonnonmukaisena mutkittelevana purona. Tavanomaisten ojien käsittelyksi riittää maapatojen rakentaminen esim. 100 metrin välein, jolloin padot toimivat pieneläinten ja virkistyskäyttäjien ylityspaikkoina samalla estäen veden virtausta ja palauttaen rämeen alkuperäistä märkyttä.

Voimakkaimmin kangasmetsiksi muuttuneet rämeet eivät enää palaudu rämeiksi, jolloin hoidon tavoitteena voisi olla kosteapohjainen sekapuustoinen kangasmetsä. Näilläkin

kuvioilla ojiin kannattaa tehdä ylityspaikkoja eläimiä ja metsässä kulkevia retkeilijöitä varten.

Tavoitteena rämeillä tulee ensisijaisesti olla pohjaveden nousu mahdollisimman lähelle alkuperäistä tasoa ja siitä seuraava puuston kasvun heikkeneminen. Ojitusten ja lannoitusten vuoksi syntyneen vettä haihduttavan ylimääräisen puuston poistaminen ja ojien tukkiminen vievät kohti tätä tavoitetta.

Laikutuksia ei pidä tehdä eikä tarvitse olla huolissaan puun tuotosta, koska se ei lähtökohtaisesti ole tavoitteena. Sivun 42 taulukkoon saattaa tulla isommat puumäärät, kun tavoitteeksi otetaan rämeiden luonnontilan parantaminen.

Sivuilla 43–44 on käsitelty korpia. Korpiluontotyypit ovat kaikki uhanalaisia ja luonnon monimuotoisuuden kannalta Sanginjoen alueen merkittävimpiä elinympäristöjä. Korprien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ei riitä luonnontilaisten korprien suojeleminen, vaan ojitettuja korpia on ennallistettava. Sanginjoella kaikki korvet tulee ennallistaa niin lähelle alkuperäistä luonnontilaa kuin vain on mahdollista. Usein ennallistaminen tarkoittaa myös merkittävää puuston poistamista.

Kappale sivulla 43 tulee kirjoittaa kokonaan uudestaan. Hakkuutuloja (Taulukko 12) ei kannata kovin tarkasti ennakoida. Ensisijaista tulee olla virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Tämä lähtökohta tarkoittaa monilla kuvioilla puuston harventamista, jolloin saadaan hakkuutuloja. Hakkuutulot eivät kuitenkaan saa olla tavoite, eikä mitään kuviota pidä hoitaa nimenomaan hakkuutulokertymän kasvattamiseksi.

Taimikoiden hoidon yhteydessä on sekapuuksi syytä jättää myös pihlajaa. Taimikonhoidon tavoitteena tulee olla sekapuustoiset metsät. Lehtipuita jätetään sekapuuksi selvästi enemmän kuin tavanomaisessa taimikonhoidossa.

6. Sanginjoen metsäteiden perusparannus

Kaikkia metsäautoteitä ei ole tarpeen kunnostaa. Osa teistä voidaan poistaa pysyvästi käytöstä. Virkistyskäytön kannalta tarpeettomia teitä voidaan sulkea ottaen huomioon kustannussäästöt. Yksi mahdollinen suljettava tie voisi olla Asmon metsätie, koska se on varsin vähällä käytöllä ja kulkee suurelta osin tulevan suojeluosan läpi. Ensimmäisessä vaiheessa riittää, että kunnostetaan vain hoitotoimenpiteiden vaatimaa tieverkostoa. Puutavaran kuljetusta voidaan tehdä myös talviaikaan, jolloin teiden kunnostustarve on vähäisempi.

7. Kunnostusojitukset

Kunnostusojituksia ei tule tehdä ollenkaan. Kunnostusojitus heikentää aina sekä virkistyskäyttöä että luonnon monimuotoisuutta ja on siten yksiselitteisesti kaupunginvaltuuston päättämän Sanginjoen ulkometsän hoidon lähtökohdan vastaista.

8. Ennallistettavat suoalueet

Soiden ennallistaminen on erittäin hyvä ja tärkeä asia. Taulukon 14 ennallistettavista kuvioista on hyvä aloittaa. Kuten edellä rämeiden hoidosta on tässä lausunnossa todettu,

pitää ennallistaminen olla suometsien hoidossa aina ensisijainen tavoite, mikäli suotyypin muuttumisaste sen mahdollistaa.

Tässä kappaleessa tulisi listata seuraavan 10 vuoden aikana aktiivisesti ennallistettavat kuviot. Muuten jää varsin hämäräksi mikä on ennallistamisen ja käsittelemättä jättämisen raja. Lisäksi tulee todeta, että aktiivisesti ennallistettavien suokuvioiden lisäksi vesitalouden annetaan palautua vähittäin suurella osalla suokuvioista, mikä tulee tapahtumaan vähitellen ojien kasvaessa umpeen.

Yksittäisten kuvioiden ennallistaminen parantaa suoluonnon monimuotoisuutta vain vähän. Siksi rämeiden ennallistamista on jatkettava niin pitkään kun mahdollista ennallistettavaa riittää. Ennallistamisen yhteydessä tulee seurata sen vaikutuksia ja mm. riekkojen mahdollista palaamista Sanginjoen ulkometsän alueelle.

Soiden ennallistaminen olisi tärkeää myös alueen vesistöjen tilan parantamiseksi. Kalimeenojan tila on huono ja myös Sanginjoella on vedenlaadussa ongelmia. Kalimeenojalla on meneillään Oulun yliopiston Kalivesi-hanke. Kalimeenojan tilaa heikentää erityisesti rautasakka, joka värjää veden ruskeaksi liemeksi. Sama ongelma koskee todennäköisesti myös Sanginjokea. Rauta on peräisin koko valuma-alueelta, josta se lähtee liikkeelle pohjaveden laskun vuoksi. Rautaa on erityisesti mustaliuskeesiintymien alueella, jollaisella Sanginjoen ulkometsäkin sijaitsee. Turvemaiden pohjaveden laskeminen metsäojituksella on suuren pinta-alansa vuoksi merkittävin Kalimeenojan tilaa heikentävä tekijä.

Kalimeenojan ja myös Sanginjoen veden laadun parantamiseksi ja hävinneen vesieliöstön palauttamiseksi tärkein toimenpide olisi raudan vapautumisen estäminen palauttamalla pohjavesi kuivatusta edeltäneelle tasolle. Tämänkin vuoksi kaikki ojitetut turvemaat tulisi ensisijaisesti pyrkiä ennallistamaan. Koska pohjaveden pintaa on laskettu niin laajalti, ei ennallistaminen voi tapahtua kaikilla kuvioilla ensimmäisen 10-vuotisjakson aikana. Siksi on tärkeää kohdistaa toimenpiteitä kaikkiin ojiin, jotka laskevat ulkometsän alueelta Kalimenojaan tai Sanginjokeen. Nämä ojat tulisi tukkia kokonaan alajuoksultaan ja ohjata vesi kulkemaan luonnontilaisen kaltaista reittiä vesistöön. Alimmat ojitetut kuviot tulisi heti ensimmäisinä vuosina ennallistaa kosteikoiksi, jotta ne pidättäisivät mahdollisimman paljon veden mukana virtaavaa rautaa. Kosteikko voisi olla esimerkiksi korpi tai räme tai vastaava riippuen alkuperäisestä suotyypistä.

9. Metsätuhot

Maisemanäkökohtien vuoksi tuulenkaatoja ei tule poistaa. Mikäli myrskytuho uhkaa aiheuttaa uudistamisvelvoitteen tai lahoppua tulee lain sallima enemmän, tulee tällaisille kuvioille hakea suojelua metsänhoitotoimien sijaan.

Juurikäävän vuoksi kuusikoita ei ole tarpeen uudistaa männiköiksi, koska tavoitteena ei ole terveiden puiden kasvattaminen. Lahoppuat lisäävät luonnon monimuotoisuutta.

10. Virkistyskäyttö

Jatkossa haitallisten vieraslajien, minkin ja supikoiran, pyynti tulee sallia kaikilla metsästyslain mahdollistamilla menetelmillä. Pienpetojen pyynti tulee kuitenkin rajoittaa näihin kahteen vieraslajiin. Alkuperäisluontomme kuuluvat lajit on rauhoitettava kokonaan, koska ne kuuluvat luonnon monimuotoisuuteen eikä niistä ole sanottavasti haittaa yhteiseloön sopeutuneille muille riistalajeille. Hirven metsästys voidaan ainakin toistaiseksi sallia nykyisen käytännön mukaisesti. Muiden hirvieläinten pyyntiin ei ole tarpeen ryhtyä.

Uusi kappale: Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeimpiä piirteitä Sanginjoen hoitosuunnitelman kannalta ovat lahopuun määrä, vanhojen puiden määrä, lehtipuuston määrä ja korprien kostea pienilmasto ja vesitalouden luonnonmukaisuus.

Sopivat tavoitteet hoito- ja käyttösuunnitelman aikahorisontille (2029) voisivat olla:

- Lahopuu: Lahopuuta on noin viisinkertainen määrä normaaliin talousmetsään verrattuna (keskimäärin noin 15-20 m³/ha).
- Vanhat puut: Metsikkökuvion vanhimmat puut ovat tulleet säilytetyksi hakkuissa.
- Lehtipuu: Lehtipuun määrä on noin 15000 m³. Nykyinen määrä on noin 12 000 m³.
- Korvet: Vesitalous on ennallistettu tai palautumassa itsestään luontaiseksi 75 %:lle Sanginjoen korvista.

Toimenpiteet, joilla monimuotoisuutta koskevat tavoitteet saavutetaan:

- Pääjaksoa vanhempaa ikäluokkaa edustavien puiden säilyttäminen kaikissa hakkuissa
- Haapojen, pihlajien ja raitojen säästäminen kaikissa hakkuissa.
- Koivujen suosimisen harvennushakkuissa kasvamaan jätettävässä puustossa.
- Tekopökkelöt harvennushakkuissa (5-10 kpl/ha)
- Pienaukot monotonisten tasaikäisten männiköiden hakkuissa
- Korpikuvioiden aktiivinen ennallistaminen, esimerkiksi käyttäen 100 m välein toteutettavia ojakatkoja, täyttämällä oja tai antamalla ennallistua itseksensä
- Tuulenskaatojen jättäminen metsään lahopuiksi

Huomioita yksittäisten metsäkuvioiden käsittelystä:

Emme käy tässä läpi kaikkien kuvioiden käsittelyä yksityiskohtaisesti, vaan esimerkinomaisesti keskittyen niihin kuvioihin, jotka ovat virkistyskäytön kannalta erityisen merkittäviä. Tarkempi kuviokohtainen kommentointi on mielekästä vasta sitten, kun suunnitelman peruslähtökohdat ja yleiset metsien käsittelyn periaatteet ovat kohdallaan.

Kaikki käsittelemättä jätettävät metso-ohjelmaan soveltuvat kuusikot (mm kuviot 406.1, 308, 259, 236, 30, 356, 182, 187, 212.1, 247, 268, 269, 271, 292.1, 295, 295.1, 588, 589, 590) ovat hyvin pieniä ja tarvitsevat siksi ympärilleen koskemattoman tai ennallistettavan alueen vaihtumisvyöhykkeeksi.

Monet harvennettavaksi suunnitellut kankaat, erityisesti Inumakangas ja Järvikangas (kuviot 154, 155, 209) ovat tällä hetkellä riittävän harvoja. Kummankin kankaan keskeltä näkyvät suon laidat. Myös Harvikon ja Sadinselän länsiosan kankaat ovat sopivan harvoja jo nyt. Harvennushakkuut tässä vaiheessa vaarantavat virkistyskäyttöä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys on tehnyt aloitteen retkeilypolkujen kehittämisestä ulkometsän alueella niin, että ne yhdistäisivät Loppulan toisaalta virallisiin ulkometsän retkeilyreitteihin ja toisaalta kaupungin kuntoreittiverkostoon Kivikkokankaalla. Reittiehdotukset kulkevat etupäässä vanhoilla metsäkoneen jäljillä tai vanhalla Tervahiihdon ladulla. Reittiehdotuksille on jo osin muodostunut kauniita polkuja. Hakkuusuunnitelmassa tulisi ottaa huomioon, että näitä uria ei käytettäisi metsäkoneen ajourina eikä niiden vierestä hakattaisi siten, että pilataan polkujen idylli. Polkuja käyttävät tällä hetkellä etupäässä pyöräilijät, hiihtäjät ja patikoijat, sienestäjät ja marjastajat. Tärkeässä roolissa ovat jo edellä mainitun Järvikankaan lisäksi mm. Lehdonharju (kuviot 617, 585, 558), Pieni Polvikangas sekä Heimo (kuviot 134, 162, 166, 476, 492, 507–509) ja Pitkäranta sekä Isoaho (kuviot 711–714, 723) ja niiden läpi kulkevat polut.

Asmonkorven luonnonsuojelualueelle menevää metsätietä ei tulisi myöskään käyttää ajourana sulan maan aikaan, koska tiellä kasvaa rauhoitettua valkolehdokkia (kuviot 655, 657.1, 684.1 ja 714 pohjoiskulma). Asmonkorven luonnonsuojelualuetta tulisikin laajentaa tuon tien toiselle puolelle.

Sanginjoentie komeine reunusmetsineen ja kulttuurimaisemineen on nykyaikana harvinainen - suorastaan museotie. Kontiokosken levikkeelle on ollut tapana usealla oululaisella pysähtyä kuuntelemaan pöllöjä. Tien toiselle puolelle oleva metsä (kuviot 393, 396–397.2, 412) on jo valmiiksi erirakenteista ja esimerkki kuviosta, jollaisten hakkuista tulisi luopua. Vähän ennen Loppulaa Sanginjoentien komeat isot puut (kuviot 644, 610, 611, 645-6) tulee myös jättää hakkuiden ulkopuolelle maisemavyöhykkeeksi.

Isokankaan reitti kulkee Hirvikankaalla (kuviot 496, 497.1, 511,534). Nämä tulee jättää kokonaan käsittelemättä.

Linnustoltaan tärkeä Holtinsuon korpimetsä (kuviot 303, 305, 324–325 osittain) tulisi jättää hakkaamatta. Metsä on entisen Tervahiihtoladun vieressä ja ehdottamallamme hiihtoreitillä Kivikkokankaalta Loppulaan. Holtinsuon korpimetsä rajoittuu pieneen säilytettävään kuusikkoon (308) ja mahdollistaisi näin säilytettävän alueen järkevemmän koon. Holtinsuon metsä on jo valmiiksi hyvin erirakenteinen.

Ulkometsä rajoittuu lännessä Harakkalammen luonnonsuojelualueeseen. Oulun kaupungilla on ollut tavoitteena laajentaa pieniä luonnonsuojelualueita. Nyt viimeistään siihen on oiva mahdollisuus. Koska Harakkalammen suojelualue on etupäässä erittäin märkää suota ja sieltä puuttuvat edelleen sinne suunnitellut pitkokset, korostuu suojelualuetta ympäröivän kankaan merkitys, eli ehdotamme, että myös kuvion 222 hakkuista luovutaan.

Karsikkosuolta laskeva niskaoja on muuttunut puromaiseksi ja laskee suoraan Sanginjokeen. Kuvion 281 sopii hyvin ennallistettavaksi ja ojan virtausta hidastavaksi kosteikoksi. Vastaavissa paikoissa, esim. Isosuon alueella (kuviot 286-7, 314, 332, 362-5), tulee samoin tehdä ennallistamista ja hidastaa ojen virtaamista myös Sanginjoen ja Oulujoen veden laadun vuoksi.

Laukkalan kallioiden ympärillä on upea luontokohde, joka tulisi ottaa suunnitelmassa erityisesti huomioon. Laukkalan peltotien vasemmalla puolella olevia lehtikuusia voisi säästää paikallisena erikoisuutena (kuviolla 392) ja sitä seuraava korpimainen sekametsä (kuvio 357) sekä kuvion 330 reunassa oleva komea harva männikkö tulee säilyttää laajentamaan kuvion 356 pientä suojelukuusikkoa. Kuvion 349 kallioiset eteläosat tulee jättää käsittelemättä ja kallioihin rajautuvien taimikonhoitoalueiden reunat tulee käsitellä erittäin varovasti tai jättää käsittelemättä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman onnistumisen mittaamisesta

Kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden edistämisestä on mitattava useilla mittareilla. Puunmyynti ei ole lähtökohtaisesti tavoitteena, joten sitä koskevien tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen seuranta on toissijaista. Ensimmäisenä tulisi selvittää mittareilla virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden nykytila. Sitten tulee asettaa tavoitetasot esimerkiksi 5 vuoden päähän ja 10 vuoden päähän ja seurata näiden tavoitteiden saavuttamista.

Virkistyskäyttöä voidaan mitata mm. seuraavilla tavoilla:

- retkeilyreittien kokonaispituus, taukopaikkojen määrä ja varustelu, alueen saavutettavuus henkilöautoilla, pyöräillen (kävellen, hiihtäen) ja julkisella liikenteellä, hyväkuntoisten pitkospuupolkujen osuus kosteiden paikkojen retkeilyreiteistä (tavoite 100 %), maastopyöräilyreitit, moottorikelkkareitit (ei tarpeen lisätä), reittiopasteiden ja infotaulujen määrä, kunto ja ajantasaisuus
- kävijöiden määrä eri vuodenaikoina
- alueella (esim. Loppulassa) järjestettävien tapahtumien määrä
- kävijöiden tyytyväisyys (nettikyselynä ml. mobiilisovellus, palautelomakkeilla Loppulassa ja mahd. joillain taukopaikoilla)
- Loppulan rakennusten ja pihapiirin kunnostussuunnitelman laatimista ja toteutumista seuraamalla
- Oululaisten yleinen tyytyväisyys Sanginjoen ulkometsään ja kaupungin virkistyspalveluihin (esim. otantakyselynä)
- Matkailijoiden määrä, Sanginjoen ulkometsän esite ja sen menekki kaupungin infopisteissä

Luonnon monimuotoisuutta voidaan mitata mm. seuraavilla tavoilla:

Epäsuorat mittarit:

- Ojista alueen ulkopuolelle (Sanginjokeen ja Kalimeenojaan) purkautuvan veden laatu. Jokaisesta merkittävästä laskuojasta tulisi tehdä säännöllistä näytteenottoa ja

tarvittaessa käyttää myös jatkuvatoimisia mittareita. Kalimeenojan puolella kannattaa näytteenotossa ja analyyseissä tehdä yhteistyötä Kalivesi-hankkeen kanssa. Kaupungin omistaman Sanginjoen ulkometsän tulisi toimia esimerkkikohteena siitä, kuinka vedenlaatua parannetaan kaikkein tehokkaimmin. Tähän on nyt erityinen mahdollisuus, kun puuntuotannolliset tavoitteet eivät estä virkistyskäyttöä ja luonnon monimuotoisuutta edistävien vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamista (kuten ojitusalueiden vedenpinnan nosto ja laajat kosteikot).

- Ennallistettujen soiden pinta-ala. Ojitetun suon ennallistaminen parantaa aina sekä virkistyskäyttöä että monimuotoisuutta, koska ojien ylittäminen on kulkijalle hankalaa ja ojitusten vuoksi kasvava puusto ei ole maisemallisesti luonnontilaista suomalaisemaa vastaava eikä tiheässä puustossa kulkeminen esim. hiihtäen ole lainkaan yhtä sujuvaa kuin puoliavoimella suolla. Myös marjat kasvavat ja riista viihtyy paremmin ennallistetulla suolla kuin ojikossa. Suokasvillisuus alkaa palautua ennallistamisen seurauksen samoin kuin soiden hyönteis- ja lintulajisto.
- Lahopuun määrä hehtaarilla.
- Kangasmetsäkuvioiden puuston ikä. Luonnon monimuotoisuus kasvaa usein puuston ikääntyessä.

Suorat mittarit:

- Metsän puulajisuhteet. Männiköitä ja taimikoita hoitamalla voidaan saada nykyistä monilajisempia sekametsiä.
- Linnustoa seuraamalla. Sanginjoen ulkometsän linnusto on kehittynyt parempaan suuntaan ilmeisimmin yli 10 vuotta kestäneen käsittelemättömyyden seurauksena. Linnuston seuranta pitää edelleen kehittää ja huolehtia siitä, että monimuotoisuus ja uhanalaisten lajien tila paranevat hoitotoimenpiteiden seurauksina.
- Kasvillisuuden kehitystä seuraamalla. Käsiteltäville kuvioille kannattaa perustaa seurantaruujuja, joilla seurataan kasvillisuutta ennen ja jälkeen hoitotoimenpiteiden. Yhteistyötä voisi pyrkiä tekemään esimerkiksi yliopiston ja Luonnonvarakeskuksen kanssa.
- Hyönteislajistoa seuraamalla. Oulun yliopiston hyönteisharrastajat saattaisivat olla kiinnostuneita hyönteispyynnistä ulkometsän alueella. Heidän kanssaan kannattaisi pyrkiä luomaan seurantaverkosto, jolla hyönteislajiston monimuotoisuuden kehitystä voitaisiin seurata. Hyönteiset ovat vähentyneet Euroopassa todella voimakkaasti viimeisen vuosikymmenen aikana, minkä vuoksi ne ovat yksi tärkeä seurattava lajiryhmä.
- Sienilajistoa seuraamalla. Kannattaisi selvittää, oltaisiinko Oulun yliopiston Ekologian ja genetiikan yksikössä kiinnostuneita seuraamaan kääpien ja muiden sienten esiintymistä ulkometsän alueella eri tavoin hoidetuilla kuvioilla esim. pro gradu-tutkielmien muodossa. Tavoitteena pitäisi olla sienilajiston kehittyminen monimuotoisemmaksi hoitotoimenpiteiden ansiosta. Uhanalaisten kääpien esiintymistä voidaan seurata myös kertainventoinneilla vaikkapa muutaman vuoden välein.

Lopuksi

Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos pitää uudistaa vastaamaan lähtökohdiltaan valtuuston päätöstä. Luonnon monimuotoisuuden kehitystä ja virkistyskäytön paranemista mittaavat indikaattorit puuttuvat suunnitelmasta kokonaan. Valtuuston asettaman lähtökohdan ja hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteiden toteutumista on seurattava riittävin mittarein. Hoitotoimenpiteitä on tarkistettava, mikäli mittarien mukaan tavoitteita virkistyskäytön luonnon monimuotoisuuden edistämisestä ei olla saavuttamassa.

Nähtävillä ollut hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos vaatii niin merkittäviä muutoksia, että muutosten jälkeen se tulee lähettää uudelleen lausuntokierrokselle ennen hyväksymiskäsittelyä. Esitämme, että hoito- ja käyttösuunnitelman edelleen työstämiseksi perustettaisiin laajapohjainen seurantaryhmä tuomaan uudenlaisia näkökulmia ja ideoita paremman lopputuloksen saavuttamiseksi. Yhdistyksemme puolesta nuorten kangasmetsämänniköiden ja taimikoiden hoitaminen voidaan aloittaa, vaikka tämän HKS:n viimeistely olisi vielä kesken.

Seuraavassa hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksessa on tarpeen esittää kuviokohtaisesti metsiköiden metsätyypit, puuston ikä, suunniteltu käsittely, ja sijainti kartalla (kuvion numero). Näin on helpompi arvioida kuviokohtaisesti hoitotoimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta.

Paula Ratava

Iita Tiusanen

Puheenjohtaja

Sihteeri